

2053 Legitima non debet accipi a toto cumulo hereditatis, si si debitibus gravata; sed accipi debet ex eo, quod superest, deductis ære alieno, & expensis funeralis. Bonac. tom. 2. pag. 296. n. 5. Constat ex ejus definitione; legitima enim definitur; *Portio quadam accepta à tota hereditate, deductis prius ære alieno, & expensis funeralis.*

Vota autem realia, & legata à testatore reliqua, sunt quidem ab herede solvenda, at non prius deducenda; prius enim ex toto cumulo hereditatis (solo ære alieno, aut expensis funeralis prius deductis) est accipienda legitima. Ratio disparitatis est; quia vota, & legata oriuntur ex liberali dispositione defuncti, quæ nocere non debet heredi necessario; debita, verò oriuntur ex iustitia commutativa, quæ nocet heredi; nam nemo potest ex bonis alienis ditari; debita autem sunt bona aliena, adèque nocent heredi: v. à num. 2839.

2054 Testator non tenetur dare legitimam filia jam dotatæ. Molina tom. 1. de iustitia, tr. 2. disc. 177. pag. 678. quia dos æquiperatur legitimæ. Imò nullam actionem habet filia dotata in officium testamenti, solum petere potest complementum legitimæ ab heredibus, vel legatariis; si dos fuerit ea minor.

2055 Plures sunt casus, in quibus pater potest filias exheredare. 1. Ob ingratitudinem, si gravem injuriam intulit patrì, vel ejus vita insidiatus sit, aut manus injecerit. 2. Si novercam, hoc est uxorem patris carnaliter cognovit. 3. Si cum gravi dispendio parentum bona dilapidavit. 4. Si testamentum à parente condi impedierit. 5. Si patri in carcere detento succurrere negavit fidejubendo. 6. Si patrem accuset: ut inn. 1083.

7. Si filia ante annum 25. vitam egerit luxuriosam. Quæ & similes cause valent, quando filii alii de superest, unde vivant: alioquin pater tenetur necessaria alimenta præstare. Com. Scot. in 3. d. 19. q. un. litr. C. in 4. d. 6. q. 10. litr. E. dist. 15. q. 2. litr. I. KK. Mastrius in Theol. mor. disc. 15. q. 5. Bonac. tom. 2. Joan. la Crux, Tamb. tom. 1. lib. 5. cap. 2. Busemb. l. 3. tratt. 3. cap. 2. Clericatus, cap. 49. Mendo cit.

F R A T E R

2056 Dives tenetur alere fratres, aut sorores pauperes, etiam si sint uterini. Item tenetur sorores dotare, si non sint à Patre dotata, Molina de just. tom. 3. disc. 224. Surdus de alim. tit. 1. q. 25. n. 9. & fratri decedenti ab intentio illi succedunt. Rot. part. 19 rec. dec. 38. n. 1. 4. Clericatus cap. 51.

O B E D I E N T I A

2057 **E**s virtus moralis inclinans ad implementum Superioris imperium.

2058 Virtute voti obedientia tenetur Religiosus Superiori obedire quoad omnia, quæ præcipit secundum Regulas, & constitutiones Ordinis, sive directè, & explicitè, sive indirectè, & implicitè.

2059 Ea dicuntur indirectè, & implicitè: Regula contineri, quæ sunt valde necessaria, sine quibus Regula commodè observari non potest. Adeòque non potest Superior quasvis corporis macerationes præcipere, quamvis ad pleniorum Regulæ observationem ordinentur. Busemb. lib. 4. cap. 1. dub. 4.

2060 Hinc non tenetur subditus obedire in iis, quæ sunt contra Regulam; nisi Superior sit talis, qui possit in ea dispensare, & causa legitima adsit.

2061 Nec in iis, quæ sunt supra, seu præter Regulam, ut essent notabiles macerationes, nisi præcipiantur in poenam culpæ, aut delicti; tunc namque tenetur subditos obedire.

2062 Et subdit Busemb. cit. Nec refert, quod Regula jubeant in omnibus obedire; id enim non de obligatione voti, sed obedientia perfectione intelligitur. Ita Suarez, Sanch. 6. Mor. c. 2. & Layman.

2063 Si Superior in iis, quæ præcipere potest, præcipiat: *In virtute sancta obedientia.* In virtute Spiritus Sancti: *In nomine Jesu Christi,* aut simili forma, tenetur subditus sub mortali obedire, quia intendit obligare quantum potest. Sub veniali, vel nullo, si alia forma utatur. Busemb. cit.

2064 Caveat tamen Superior, ne sit levis in præcipiendo in virtute sancta obedientia, quia hoc est præceptum formale obedientia, & Superioris gladius, qui non nisi raro, ex gravissima causa, & eximia prudentia, est evaginandus, juxta dicenda de casuum reservatione, & excommunicationis fulminatione.

2065 Nec peccat non obediendo, si rationabiliter credat Superiori non fuisse præceptum, si veritatem scivisset: Alarius n. 20.

2066 In dubio, an res, quæ præcipitur, sit licita, vel an adsit iusta causa præcipendi, subditus obedire tenetur. Alarius pag. 328. n. 25. Busemb. cit. Quia Superior est in possessione præcipendi; & nemo est spoliandus jure certe per superveniens dubium.

2067 Non tenetur tamen obedire, si prudenter timeat grave malum, aut damnum ex impletione præcepti oriturum, Alarius n. 19. Busemb. cit. quia in dubio favendum est ei, de cuius damno agitur.

Omnia

De V. Præcepto Decalogi.

Omnino vide dicenda in peccato mortali, corporis Dominus. Hinc peccaret mortaliter, qui se ipsum castraret ad tentationes scandas.

REGULA S. P. DOMINICI

2068 **N**ec Fratres, nec Sorores obligari sub culpa mortali, aut veniali, sed solum ad poenam: nisi propter præceptum, aut contemptum. Constat ex initio Const. & docet D. Th. 2. 2. q. 186. art. 9. ad 1. Fagnani. lib. 3. c. Explicari 3. de observ. jejuni. pag. 618.

2069 Poena solet esse in ipsa constitutione taxata, ita ut transgressor debeat ex se poenam implere; & tunc, si non impletat, neque veniam alter peccat; quia non tenetur sub culpa. Si verò ea poena præcipiatur à Superiori speciali præcepto, tunc non implens, culpa non caret: quia tunc præceptum est ab homine, & subditus ex voto tenetur Superiori obedire; nam poena illa (ut supponitur) est explicitè, aut implicitè in Regula, v. n. 2057.

2070 Contemptus habetur, quando quis agit contra Regulam, in quantum renuit subiici ordinationi Regulae. D. Thomas. 2. 2. q. 186. ad 3.

2071 Non erit autem contemptus, si contra Regulam agat ex concupiscentia, ira, aut alia passione, etiam si frequenter; frequentia enim non importat formaliter contemptum, sed solum dispositivè, in quantum, qui frequenter contra legem agit, disponitur, ut tandem contra legem agat, reuens legi subiici, juxta illud Prov. 18. *Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit;* & tunc est contemptus formalis. Prologus Constit. Ordin. Præd. Lit. N. Vide infra, de contemptu formalis.

De Regula Clarissarum infia, cum de jejunio.

De voto obedientia, fusè agunt Donatus tom. 3. tr. 17. & Pelliz. de Monialib. c. 4. & 10.

DE V. PRÆCEPTO
DECALOGI.

Non occides.

2072 **H**omicidium est iusta hominis occiso. Eodem præcepto prohibetur mutilatio: *Qua est membra amputatio, & omnis lesio corporis.*

HOMICIDIUM SUI IPSIUS.

2073 **N**eminis licet directè se ipsum occidere, aut mutilare; quia solus Deus est nostra vita, ac membrorum nostri

Imò peccant mortaliter, qui filios etiam consentientes castrant; ut sint apti cantui. Carmuel in theol. fund. à num. 163. Hos verò à peccato excusant plures Doct. Famb. lib. 6. §. r. Mastrius dis. 16. num. 16. Quia in horum castratione habetur utilitas; nam inde sunt sonori cantores pro servitio Reipublicæ & Ecclesiæ ad divinas laudes, quæ utilitas compensat documentum illud corporis, & aquivalet necessitatibus, unde sicut pro necessitate corporis licitum est membrum absindere, ita pro praefata utilitate, castrare. Adde in praxi hos in toto Orbe Christiano permitti.

2074 Non licet damnato ad mortem per sumptionem veneni, illud sponte sua anticipato tempore sumere. Mendo ver. Homicidium, quia esset homicidium directum, & positivum sui ipsius.

2075 Homicidium negativum, seu indirectum sui ipsius, tunc habetur, quando quis aliquid facit, vel omittit, ex quo mors sequitur.

Potest esse licitum ex bono, & sufficienti fine. Licitum namque est, pro salute Patriæ, Reipublicæ, Principis, aut alteris personæ Reipublicæ plus necessaria, morti se exponere.

2076 At non licet morti se exponere ob viam alterius privati, in quo non reluceat ratio publici boni, nisi sit amicus ita charus, quod censeatur (ut vulgo dicitur) alter ego; quia ordo charitatis a se incipit. Et multo minus licet pro ejus bonis servandis.

2077 In nullo autem casu licet vitam spiritualem animæ periculo exponere.

2078 Damnato ad mortem non licet sinere se mori ex inedia. Mendo cit.

2079 Licet autem se exponere periculo remoto, ubi est spes evadendi; sic licet feloniam navigationi committere. Item licet se discretis macerationibus, & jejunis affligere, quamvis prævideat mortem anticipari. Mendo cit. quia est cooperatio valde indirecta, & remota. Non licet autem ita indiscretè se macerare, ut adsit periculum proximum mortis, aut amissionis salutis.

2080 Aliando licet aliquam causam posse, ex qua indirectè sequatur mors; & sic 1. licet tempore pestis infectis servire cum certo vita periculo, quia directè intenditur botum publicum: 2. ad vitandum incendium se ex alto præcipitem dare; quia hic directè intendit vitare mortem diriorem.

Q U A R E S.

2081 An in bello naval i liceat militibus, quibus nulla est spes hostes vitandi, navim invadere, aut perforare, & mari se committere, ne cum navis, & opulenta prada in hostium manus deveniant?

Negant plures, quia est directa occisio sui, quæ numquam licet. Mastrius *disp. 3. n. 31. & disp. 11. n. 104.*

Id autem licere, & non esse directam sui occisionem, tenent Busemb. & Tamb. *in dec. 1. 6. c. 2. §. 2. n. 8. cum multis: Quia sine directa sui occisione, potest 1. quis se objicere ielo, vel ita ad servandam viam amici, aut Principis, vel ejusdem iniuste damnati ad mortem vices subire: 2. potest in naufragio tabulam, quam pro se arripuit, amico cedere: 3. potest pulvrum incendere ad everendum turrim, & per dendos hostes, quamvis sciat, se obruendum. Sic lib. 1. Machab. cap. 9. Eleazarus, ut turrim ligneam hostium Elephanti impo- sitam everteret, Elephanti se supposuit, eumque gladio confudit, cuius lapsu ipse queque corruendus erat, & corruit: ita pariter in casu proposito.*

2082 Ratio est, quia ex actu directe non intenditur mors, sed bonum publicum, ne hostis potiatur navi cum opulenta prada: quibus augentur ejus vires in grave damnum Patriæ, & Principis. Tunc quia hoc præceptum includit duo, unum de non occidendo, & est negativum, quod semper obligat; ita ut numquam, & in nullo statu liceat alicui directe se occidere: aliud de vita conservanda, & est affirmativum, quod proinde non obligat ad propriam, vel alterius vitam cum valde gravi incommodo conservandam.

HOMICIDIUM ALTERIUS.

2083 **L**icitum est occidere aggressorem suæ vitae, vel alterius. Item in defensionem honoris, castitatis, vel alterius virtutis, ac bonorum necessariorum pro sustentatione vitae, & consideratione status sui, & suorum; dummodum defensio fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ. Ratio est, quia hæc non est directa occisio, sed justa defensio; quilibet enim iure naturæ habet jus ad tuendam suam vitam, honorem, & bona.

Q U A R E S

2084 An liceat privata auctoritate tyrannum occidere?

Si nomine tyranni intelligatur ille, qui est legitimus Princeps, sed tyrannice, & directe, regit, non licet, & oppositum asserere est hæresis damnata à Concil. Constantiensi sent. 15.

Si intelligitur ille, qui non est legitimus Princeps, sed invasor; absolutè affirmant licere plures. Doctores apud Dianam p. 5. tr. 4. ref. 21. quos sequitur Mastrius in theolog. moral. disp. 8. quæst. 2. num. 27. si majora non timeantur mala, quia licet occidere hostem, & hic est hostis gerens quasi continuum bellum cum Regno.

Dico cum Filliucio tom. 2. tract. 28. cap. 1. n. 14. solum licere, dum actu Regnum invadit, minimè postquam invaserit, præfertim si Regnum pacifice possideat, quia tunc restam gravis non est remittenda privato iudicio, sed spectat ad publicum totius Regni, seu capitum. Hanc sententiam tenet Diana cit. ritè addens, priorem non esse consulendam; nam est revera periculosa; v. n. 298.

MODERAMEN INCOLPATÆ TUTELÆ

2085 **T**unc habetur, quando defensio, aut vitatio mali, aliter, seu alia via haberi non potest; sed aggressoris occisio est unicum, & singulare medium ad illam. Hinc 1. Si dum te defendis, aggressor fugiat, non licet eum insequi, & occidere. 2. Si potes mortem vitare fugiendo, teneris fugere, ut tenetur Religiosus, nisi ex fuga prævideas te occisum. Nobilis, & miles non tenetur fugere; quia fuga ei cedit in amissionem honoris, & grave dedecus. 3. Si aggressor, injuria jam illata, v. gr. alapa jam inficta, actu fugit, non licet eum occidere, quia id est vindicta privata.

2086 Dixi, bonorum necessariorum pro sustentatione vite, & conservatione status; quia modicum incommodum in ammissione boni temporalis non est mensurandum cum gravissimo damno vite aggressoris: talis est amissio unius, vel alterius aurei: imò & plurimum, quot attenta conditione personæ, quæ invaditur, non sunt necessaria naturæ, aut statui; ac proinde pro ejus conservatione non licet aggressorem occidere: v. n. 409.

2087 In qua re (addit Cárdenas) si vir, qui fugere non tenetur, nempe nobilis, aut miles, invadatur à fure, qui intentet pallium modici valoris, v. g. unius, aut quatuor aureorum; ab eo eripere; potest ille te defendere opponendo gladium; & tunc, si fur desistat, & fugiat, non potest eum insequi, & occidere; si vero fur etiam suum gladium contra dominum rei educat, tunc vir ille potest se defendere defensione occisiva, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ; quia tunc est defensor non rei materialis, sed honoris, & vita;

vita; nam tunc fur evadit aggressor, non solum contra rem materiale, sed contra ejus honorem, & vitam. Demum si pallio jam ablato fur fugiat, non potest dominus eum insequi, & occidere; quia cum jam injuria sit illata, non est defensor honoris, & vita, sed rei temporalis exiguae, quam non licet vita furi compensare.

2088 Religiosus potest à fure se defendere, clamando tamen, aut fugiendo, minimè defensione occisiva; quod si honesto modo se defendere non valet, pallium furi relinquat, & eum Deo commendet: v. in prop. 30. & 31. ab Innoc. XI. damn.

2089 Non licet viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, aut infamias. Nec licet alicui se defendere defensione occisiva, contra injustè impedientem, ne hereditas adeatur, ne bona, quæ actu non possidemus, obtineamus, & in simili bus casibus. Ratio, inquam, est, est quia id cedit in maximum Reipublicæ discrimen, est enim usuratio juris Reipublicæ, quæ propteræ Judices & Tribunalia plura constituit, ut populorum injuria punitione compenseatur, & jura, ac bona illæsa serventur; & si quilibet posset privata autoritate ad præfata mala impedienda alium occidere, cum hujusmodi injuria, vexationes, &c. sint quotidiana, quotidiana essent homicidia, & sic publica quies & pax maximè perturbaretur.

Immò, si in his casibus potest autoritate publica malum impediri, cessat moderamen inculpatæ tutelæ, sine quo nullo pacto est licita occisio alterius; occisio, inquam, in his casibus non est unicum medium, cum possit malum alia via reparari; demum nullus esset de sua vita securus: quia in causis, litigiis, & actionibus humanis, homini proprii commodi amore obsecrato non deficiunt prætextus, atque colores, quibus censetur insidiatus, injustè impeditus, &c. v. propos. 17. & 18. ab Alex. VII. damn. & in propos. 30. 32. & 33. ab Innoc. XI. damn.

2090 Non licet uxorem, sororem, aut filiam in adulterio deprehensam occidere, nec adulterum, quia injuria est jam illata, & nemini licet injuriam jam illatam privata autoritate reparare; quoniam id spectat ad jus publicum: hinc leges civiles, quæ id permettebant, sunt correctæ à Jure Canonico.

2091 Hinc adulteri reperti in fragrantia criminis possunt se defendere contra maritum occidere volentem, etiam defensione occisiva, potiori iure, quam banniti.

2092 Banniti enim, seu proscripti à Prin-

cipe cum licentia eos impunè occidendi, possunt contra aggressores se defendere, etiam defensione occisiva. Tamb. *in dec. lib. 6. cap. 1. §. 1. num. 8.* quia per sententiam Judicis non amiserunt jus ad vitam tuendam: verum tamen est, quod possint sine peccato occidi.

2093 Si autem vir videat adulterum accedente ad violandum sui thorum, si alio modo impedire non possit, potest se opponere gladio: & si ille fugiat (ut est verisimilium) non potest illum insequi, & occidere; quia jam injuria est impedita. Quod si adulter sit audax, & suum gladium contra virum educat, & in usu gladii persistat; tunc potest vir se defendere defensione occisiva; tunc namque defendit honorem, & vitam: ut n. 2087. & in pag. 2. propos. 19. ab Alex. VII. damn.

2094 Puella, & mulier honesta, si in sua pudicitia, & castitate opprimatur, non debet se occidere, aut mutilare, v. g. linguam, &c. quod si aliquæ Sanctæ fecerunt, ex ignorantia, aut interiori Spiritus Sancti flamma egerunt, nu. 3073. Neque tenetur oppressorem occidere. Debet tamen se defendere clamando, & quantum debiles ejus vires permittent, se opponendo; quod si alia via se defendere non possit, non tenetur, sed potest se defendere defensione occisiva: v. n. 2083. tunc namque: si invita violabatur, virginitas duplicabitur ad coronam.

2095 Qui occidit hominem pro defensione suæ vitae: ut in num. 2083. cum moderamine inculpatæ tutelæ, nec peccat, nec evadit irregularis. In aliis autem casibus, licet non peccet, fit irregularis ex defectu lenitatis: ita ex jure.

2096 Qui occidit Clericum deprehensum in fragrantia crimine cum uxore, matre, sorore, vel filia, non est excommunicatus, sed peccat peccato homicidii, Mendo ver. Adulterium, n. 2. Quia Ecclesia (ait ipse) parcit tam diro dolori, nolens alium superaddere. Subdens, non contrahere irregularitatem, si occidit non sit Clericus; quia in hoc equiparantur: ita ille.

2097 Non posse quem in defensionem proximi ejus aggressorem occidere, nisi ille proximus sit ei Superior, aut cognatione coniunctus, tenet Tamb. tom. 1. lib. 6. c. 1. §. 1. nu. 11. quia charitas æquæ militat pro vita aggressoris ac aggressi.

2098 At Mendo ver. homicidium, n. 9. inquit: Ut defendat quis innocentem, aliter occidendum, seu ejus bona intentia, si alia via nequeat eum liberare, potest aggressorem occidere, cum proximi unum sint nobiscum per charitatem. At non tenetur ex iustitia quis (nisi ex officio ei incumbat) sed

*Sed ex charitate, sub lethali succurrere necessarii
extrema proximi: nisi ipse ideo in simili periculo
constituantur; tunc enim nullo modo tenetur.*

Q U A E R E S

2099 *An licet prevenire, occidendo illum, à
quo quis est occidendum?*

Respondet Clericatus cap. 58. duas esse opinio-
nes, quas refert Tamb. in dec. lib. 6.
cap. 1. §. 1. n. 15. & Azor. d. lib. 2. cap. 1. q. 12.
ubi affirmavit tenet, quando quis aliter vi-
tam propriam defendere non potest ab aggressore
armis contra se irruente. Dixi, armis; quia si quis
imperatur falsis accusationibus, aut injusto proces-
su, non est licitum occidere falsos testes, vel ju-
dicem iniquum, juxta contrariam opinionem
damnatam à Sacr. Congr. de anno 1665. Ma-
strius disp. 11. num. 110.

DE MANDANTE, ET CON-
SULENTE.

2100 **M**andans fieri homicidium, si ante
executionem expresse vel tacite
mandatum revocavit, & revocatio in notitia
mandatarii pervenit: si mandatarius ad-
huc homicidium exequatur, mandans non est
homicida, nec irregularis, neque est excom-
municatus, si occisus sit Clericus. Consulens
verò homicidium, si revocato consilio, qui
illud recepit, homicidium exequatur, est ho-
micide, irregularis, & excommunicatus, si
occisus est Clericus; idem de onere restitu-
tionis pro furto. Ita communior contra Dian.
p. 3. tral. 5. ref. 83. & par. 4. tral. 2. ref. 14. &
Tambur. lib. 6. dec. cap. 4. §. 5. num. 3. 4. Ratio
est quia mandatum fit in gratiam mandantis; unde
si eo revocato mandatarius homicidium
exequatur, non in vim mandati, sed nomine
proprio illud exequitur; excipe, si revocatio
non perveniat in notitiam mandatarii; quia
tunc agit in vim mandati, & sic incurrit
mandans.

2101 Consilium verò fit in gratiam reci-
pientis, adeoque etiam eo revocato, consi-
lium habet influatum: nam aliud agit in vim
consilii, quatenus firmiter eus menti infedit.
Excusat autem consulens, primò, si consi-
lium revocavit addendo preces importunas; &
videns, quod hæc non sufficerent, monuit
occidendum, ut caveat: 2. si ille, cui fuit
datum consilium, & facta suasio homicidii,
aut furti, per seipsum erat determinatus ad
illud; tunc inquam consulens non erit ho-
micide, irregularis, aut excommunicatus, nec
peccabit ad restitutionem pro furto, nisi for-

tè quoad excessum; si ille erat determinatus
ad furandum v. g. decem, & tu suafisti ad
furandum viginti. V. infra ver. Qui restitu-
re tenentur.

*Scotus in 4. d. 15. qu. 3. list. G. dist. 25. qu. 1.
litt. E. d. 33. q. 2. litt. C. Mastrius in Theol. more
disp. 11. quest. 6. Bonac. tom. 2. pag. 547. Joan.
la Crux pag. 67. Tamb. lib. 9. Busemb. lib. 3. rr.
4. cap. 1. Cardenas disp. 21. Clericatus cap. 58.
Mendo cit.*

RESTITUTIO PRO HOMICIDIO.

2102 **Q**ui fuit causa homicidii voluntarii
injusti, mutilationis, aut vulnera-
tionis, restituere tenetur laeso, aut ejus ha-
redibus, expensas pro curatione vulneris, &
lucrum, quod cessit ex officio, quod laesus
exercere non potest, detractis expensis, quæ
pro eo facere solebat. Ad nil autem tenetur,
si occisor fuit provocatus ad pugnam, aut si
injustum aggressorem occidit, v. n. 2112.

2103 Pro vita, membro, cicatrice nil est re-
stituendum, quia sunt bona superioris ordinis,
quæ pecunia estimari non debent, sed solum
est venia petenda; nisi exinde sit damnum se-
cutum, ut in puella, quæ ob deformitatem ex
cicatrice contractam non potest nubere pari,
illi debet damnum juxta prudentis estimatio-
nem compensari. Lessius de just. lib. 2. cap.
9. dub. 23.

2104 Si quis innocens damnetur à Judice
ob homicidium occultum ab alio pattratum,
non tenetur homicide resarcire damna inno-
centis, Tamb. lib. 6. cap. 4. §. 1. cum de Lugo;
quia non fuit causa physica, aut moralis talis
damni. Nisi usus fuisset armis ipsius innocentis.
Aut nisi homicida occisi cadaver in agro,
vel ante domum innocentis posuisset, ex quo
indicio innocens damnatus fuisset.

2105 Pater non tenetur ad restitutionem
pro homicidio Filii, nisi fuerit damnatus po-
ena pecuniaria circa legitimam. Nec dominus
pro homicidio servi, nisi fuerit in culpa. Nec
quis pro homicidio patrato in duello, nisi oc-
cisus fuisset coactus, aut deceptus. Tambur.
cap. 4. num. 2.

2106 Occisor non tenetur restituere paupe-
ribus eleemosynas, quas occisus illis elargiri
solebat, Tambur. cit. cap. 4. §. 3. num. 12. & 13.
quia respectu illorum non laesit justitiam. Nisi
eo animo occidisset.

2107 Si occisor fuit poena personali puni-
tus: tunc hæres (si sit potens) tenetur resarcire
damna filii, uxori, & aliis descendentibus
occisi, si illi sint pauperes; minimè, si divites.
Tambur. cit. §. 3. num. 14. quia isti solent esse
contenti poena personali occisoris inficta.

Qi

HOMICIDIUM CASUALE.

2108 Qui à latronibus requisitus ostendit do-
mum Petri, qui inde fuit ab illis occisus: non
tenetur ad restitutionem, si id fecit coactus;
benè verò, si sine coactione, Tamb. cit. §. 4. n.
3. Diana p. 5. rr. 4. ref. 63.

2109 Homicidam non teneri ad restitutio-
nem pro bonis spiritualibus, quæ occisus face-
re solebat, v. gr. pro Missa, quam celebrare fa-
ciebat, docet Lessius de just. l. 2. c. 9. dub. 25.
contra Tamb. cit. §. 3. n. 20. & 21. qui affirmat,
quia opera spiritualia habent certitudinem.

Q U A E R E S I.

2110 Petrus pugna urgente excitavit socios pro
sui defensione: hinc unus ex sociis fuit occisus. An
teneatur ad resarcienda damna hæreditibus occisi?

Resp. ad nil teneri, si pugna erat justa; benè
verò, si injusta, Tamb. cit. §. 3. n. 19. ex
de Lugo de just. disc. 12. num. 38. quia in secun-
do, non in primo casu, excitando socios, ope-
ratus est contra justitiam.

Q U A E R E S II.

2111 *Quis infect vitum veneno pro inimico,
supervenit amicus, qui bibit, & mortuus est. An
sit homicida?*

Resp. non esse homicidam, nec inde irregu-
larem, si eum monere non potuit sine sua
propriæ vitæ periculo, Tamb. cit. c. 4. §. 4. n.
2. ex de Lugo cit. disp. 8. num. 86. quia tunc
mors amici est illi involuntaria, cum præca-
vere non potuerit.

Q U A E R E S III.

2112 *Occlusus ante mortem remisit omne debitum
homicide. An eus uxor, & filii possint petere resar-
cionem damni, quod pariuntur?*

Resp. posse, De Lugo cit. disc. 11. n. 63. Tamb.
cit. c. 4. §. 3. n. 10 & 11. quia remissio ab
occisore facta locum habet in damnis præteritis
usque ad eus mortem, minimè in sequentibus.

C O N F E S S A R I U S

2113 **U**ltra onus restitutionis, consultum
est, ut pro penitentia occisoris in-
jungat Missas, Communiones, eleemosynas,
& orationes pro anima occisi; v. gr. unam
Missam, Communionem, & Rosarium singulis
mensibus pro uno anno, & pro qualibet die
anniversaria mortis singulis annis sua vitæ,
addendo pro primo anno jejunia, & discipli-
nas magis, & minùs, juxta circumstantias, quas
debet inquirere, putat si occisus fuerit Cleri-
cus, Sacerdos, si in loco sacro, si usus sit sociis
auxiliantibus, si cum notabili saevitia, si mors
fuerit repentina. Item interrogare debet, an
habeat uxorem, filios, &c.

2114 **Q**ui casu, seu præter intentionem
alium occidit, vulneravit, &c. si
fuit in culpa gravi, sufficientem diligentiam
non adhibendo, est homicida, & irregularis,
quia homicidium est voluntarium in causa.

2115 Si verò non fuit in culpa, quatenus
nullo pacto periculum advertit, aut de eo du-
bitavit; vel si advertit, sufficientem diligentiam
adhibuit, & præcavit, quatenus, v. g. antea
quam lapidem in viam proiceret, verbis, aut
solito signo apposito transeuntes monuit: Plu-
res tenent eum irregularitatem non incurre, si
dedit operam rei licita; incurere verò, si
dedit operam rei illicita, ex qua fecuta est
mors, v. g. si Clericus arma gerens, aut ad
venationem pergens, casu occidat alium. Pro-
bant ex c. Continebatur; ubi declaratus fuit ir-
regularis Clericus, qui gestans retrò falcam ca-
su occidit laicum, qui causa ludi supra ipsum
Clericum quasi equitaturus incutus saltavit,
& falce se interfecit.

2116 Probabilis mihi videtur, cum Diana,
Bonacina, Leandro, & aliis, eum in foro con-
scientiae irregularitatem non incurre ob defen-
sum voluntarii: quia licet factum, v. g. homi-
cidium, sequatur ex opere illicito, ignorantia
tamen facti adhuc tollit à facto voluntarium,
ideòque excusat à poena. Textus Canonicus ha-
bet locum pro foro externo, in quo præsumitur
adventitia, aut mortalis negligencia, quando
homicidium sequitur ex opere illicito.

2117 Eum, qui ex errore occidit unum ho-
minem pro alio homine, aut unum Clericum
pro alio Clerico, ab irregularitate, & respecti-
vè ab excommunicatione excusat: Portelius,
Fragosus, & Tamb. cit. quia actio externa
individualis homicidii non est voluntaria; ille
namque intendebat occisionem individualem,
v. g. Petri; unde peccat homicidio solum in-
terno, non externo, cui est annexa irregula-
ritas, & pro Clerico censura.

2118 Probabilis mihi est, quod sit irregu-
laris, atque etiam excommunicatus, si occisus
sit Clericus; quia ratio formalis, ob quam
incurrit irregularitas, est occisio hominis, &
ratio censuræ, est injuria status Clericalis; in-
dividua verò materialiter se habent ad id: un-
de quia in occidente ex errore facta Petri pro
Paulo est intenta ratio formalis hominis, &
hæc est in Petro, incurrit irregularitas; sic
pariter de censura in occidente unius Clerici
pro alio: v. n. 2147.

2119 Præterea ex opposita opinione se-
querentur absurdia, quod ex errore fornicans
unam

unam mulierem pro alia, & furans unum calicem pro alio, non peccaret, peccato externo fornicationis, furti, aut sacrilegii; quia sicut ibi occiso unius hominis est intenta, alia non intenta commissa: ita hic fornicatio unius mulieris, & ablatio unius calicis est intenta, alia non intenta commissa: v. n. 577.

A B O R T U S.

2120 **N**on licet procurare abortum etiam ante animationem foetus ad vitandam infamiam, aut occisionem, quia est ab intrinseco malum. Tum quia (ut ait Cardenas) procuratio abortus foetus inanimati est gravior pollutione: quia foetus inanimatus est propinquior generationi, quam semen; adeoque cum pollutio voluntaria numquam sit licita etiam ad vitandam mortem, quia opponitur generationi; a fortiori neque erit licitus abortus voluntarius, qui magis generationi repugnat. Item neque licet procurare abortum foetus inanimati ad vitandam mortem ex puerperio: & licet plures Doctores, ut Filliuc. & alii affirment in hoc casu licere; ratio tamen alata æquè probat oppositum.

2121 At Clericatus cap. 59. n. 1. querens, An liceat prægnanti infirme pro tuenda vita sua procurare abortum?

„ Resp. Si foetus sit inanimatus, potest procurari abortus, non directè, sed indirectè ad sanitatem matris consequendam. Si verò sit foetus animatus, alii dicunt, neque directè, neque indirectè posse matrem phar-

„ maca sumere ad recuperandam sanitatem si inde abortus sit secuturus; quia debet præferre salutem spiritualem prolixi sanitati

„ suæ corporali. Alii distinguunt: si matre abstinenti à medicamentis, spes probabilis sit, quod proles sit viva nascitura, tenetur

„ mater abstinere: at si hæc spes cessa, poterit mater ad conservationem suæ vitæ su-

„ mere pharmaca, quamvis secuturus sit abortus: nam evitari non poterat, si mater mortua esset. Mastrius d. disp. 8. numer. 30. & 31. & Tamb. d. lib. 6. in Decal. c. ... §. 3. Et novissimè Cardenas in crisi theol. dissert. 22. num. 21. & seq.

2122 Cujus ultimi dicti ratio potissima esse potest: quia ex una parte jam desperatur ortus prolixi vivæ, & simul ex alia id non esset procurare abortum, sed vitam matris, quæ directè procurari potest, licet abortus sequatur, dummodò directè non intendatur. Mendo in epit. ver. Abortus, n. 1.

2123 Joan. de la Crux addit: Licet applicare prægnanti medicinam per se causativam sanitatis, et si per accidens sequatur abortus; quia

iste, sicut & occiso invasoris, reputatur effectus per accidens secutus ex salute pregnantis per se intenta, & sic potest pregnans saltare, currere, si hoc sit causa per se salutis, et si alias sequatur abortus. Si constat, matrem mori, & consequenter factum, licet ei applicatur medicina quæ salutifera, & mortifera, maximè si factus non sit animatus: quia si mater, & factus periclitantur, tunc non sit injuria factui, si pro liberanda matre sit in ea talis experientia.

2124 Nulla ex causa licet adhibere remedia directè, ne mulier prolem concipiat.

2125 Procurantes abortum foetus animati effectus secuto, sunt homicidæ, reputantur proditores, juxta dicta de imminuitate n. 649. incidunt in excommunicationem latam à Sixto V. & Greg. XIII. Summo Pontifici reservatam, à qua possunt absolvere Episcopi, & Regulares virtute privilegiorum, exceptis locis, ubi Episcopi hunc casum sibi specialiter reservaverint, juxta dicenda de casibus reservatis.

2126 Item evadunt irregulares, etiam in dubio, an foetus sit animatus, sicut in dubio homicidii.

2127 Hæc irregularitas non potest dispensari, nisi à Papa. In casu occulto potest a Sacra Pœnitentia dispensari; sed in supplicatione, si ipse sit genitor foetus, exprimi debet, quod foetus erat a se genitus: alias dispensatio censemur subreptitia ex styllo Sac. Pœnit.

2128 Qui ratum habet, seu approbat abortum suo nomine factum, dictas poenas incurrit, si approbat ante factum; minimè, si postquam sciverit factum; quia in priori casu est causa influxiva, minimè in posteriori.

2129 Mendo cit. n. 1. innuit, in recensitis Bullis Sixti, & Gregor. ex ipsis verbis non ferri censuram contra foeminam procurantem abortum in se ipsa, sed in alia foemina.

Vide in pag. 5. proposit. 34. & 35. ab Innoc. XI. damn. Et infra de irregularitate.

D U E L L U M

2130 **G**racè Monomachia, & est pugna inter duos ex conditio suscepta, hoc est designando arma, tempus, & locum, cum periculo vita, aut gravis vulnerationis. Dicitur inter duos, quia inter duos contingere solet; unde etiam inter plures pugna potest esse duelum, si fiat ex conditio, & autoritate privata. Publica autoritate est licitum, v. gr. ad terminandum bellum cum minori damno, ut contigit inter David & Goliat. Diana p. 3. tratt. 6. ref. 1.

2131 Differt à simplici rixa; quia hæc non fit ex conditio, sed ex aliquo subito casu.

Non.

Q U A R E S.

2132 Non est duellum, si duo in Ecclesia contendentes dicant: Egrediamur foras, & ibi pugnent. Nec si quis videns suum inimicum armatum contra se venire, accedit ad se armatum, & reddit ad pugnam. Nec si quis invitatus ad duellum respondeat, se in dies iturum per suas vias, & semper esse promptum se à quolibet invasore defendere. Quia in his & similibus casibus non habetur conditum, seu conventione præterita de loco, & tempore.

2133 Non licet viro nobili acceptare duellum, ne vilis habeatur: quia duellum, cum sit ordinatum ad occisionem, aut gravem vulnerationem, est ab intrinseco malum. Nec tunc est in casu defensionis suæ vitæ, quia invitans non est aggressor. Et si aliqua est injuria reparanda, non habetur moderamen inculpatæ tutelæ, quia adest tempus, & alia via, saltem via juris publici: v. in pag. 1. proposit. 2. ab Alex. VII. damn.

2134 Contra duellum plures sunt poenæ, præsertim excommunicatione Papalis latæ sententiæ, quas incurruunt duellantibus: Etiam si duellum sit privatum, & non adiungit Patrini, locorum Domini permittentes. Item illud fieri mandantes, instigantes, auxilium, consilium dantes, arma, equos, & alia subsidia scienter subministrantes, ex compagno spectatores, & socii, etiam si illi, qui ad locum destinatum pugnaturi accesserunt, impediti pugnam non commiserint, si per se ipsos non fuerint, quominus illa committatur. Ita fe- rè Gregor. XIII.

2135 Non incurrit poena duelli, qui in rixa, & calore iracundia inimicum ad duellum invitavit, & statim ad locum aptum accedentes simul pugnant, Clericatus c. 149. n. 6. ex Sanchez lib. 2. dec. 6. c. 39. n. 8. & aliis: quia non pugnat præmeditata, & ex prævia conventione, sed ex subito calore iracundia, adèque non ex conditio. Sanchez cit. addit tunc fieri ex iracundia calore, quando inter invitationem, & accessum ad pugnam, nullus actus medius intercessit.

2136 Non incurruunt poenæ. 1. Si in invitatione præfiniatur locus, sed non tempus, 2. Si præfiniatur tempus, sed non locus. 3. Si præfiniatur locus, & tempus, non tamen ad pugnandum armis, sed pugnis. 4. Si dicta præfiniantur, sed provocatus non accessit, Clericatus cit. ex Diana, Lezana, Salmaticensis, & aliis. Constat ex definitione duelli n.

2137 **D**uo viri nobiles, postquam in injuryis ad invicem se afficerunt, decreverunt honoris causa apud ministrum exire ad duellum, non animo vero pugnandi, sed aliquos ictus sibi inferendi, ita ut statim interpositis amicis, de eorum mente edollis, & ad id requisitis, desisterent, & reconciliarentur. Ita accedit, ut si in ipsos, & cum amicis facta convenio. An incurrerint poenæ?

Dico, eos peccasse mortaliter malo exemplo, aut scandalo, præsertim si fuerint spectatores alii, qui eorum conventionem ignorabant. Non incurrit autem excommunicationem, & poenam; quia haec sunt contra verum, non fictum, & simulatum duellum: sunt enim contra duellum cruentum (ait Gregor.) in quo est periculum vitæ, aut gravis vulnerationis; quod nullum est in casu, cum stante conventione, ad sit moralis securitas, quod nullum sit periculum, sed inde pax concilianda. Et licet ad locum destinatum accesserint, non accesserunt verè pugnaturi, & per ipsos stetit, quod minus vera pugna committeretur.

Scotus in 4. dist. 15. q. 3. dist. 25. q. 1. litt. E, Mastrius in Theol. mor. disp. 11. q. 6. disp. 10. nu. 112. disp. 9. n. 100. disp. 8. q. 2. Joan. la Crux, p. 67. 71. Bonac. tom. 2. punt. 547. tom. 3. disp. 2. q. 1. punt. 10. pag. 190. Tamb. tom. 1. pag. 168. pag. 317. Busemb. lib. 3. tratt. 4. Cardenas disp. 12. & 22. Clericatus, & Mendo cit.

DE VI. IX. ET X. PRÆCEPTO DECALOGI.

Non adulterabis. Non concupisces uxorem proximi tui. Non concupisces rem proximi tui.

2138 **L**uxuria, est inordinatus appetitus venereorum: ex genere suo est mortalitas, nec in ea datur parvitas materia; unde à mortali solùm excusare potest defectus plenæ advertentiæ, aut perfectæ deliberationis. Ejus septem sunt species. Simplex fornicatio, stuprum, adulterium, incestus, raptus, factilegium, & peccatum contra naturam.

2139 Simplex fornicatio est inordinatus concubitus soluti cum soluta. Est ab intrinseco mala, & iure naturæ; quia ultra pericula discordiarum, abortuum, occisionum, præsertim matris, & prolis, quæ sèpè hospitali exponitur, per se (ait D. Thomas) opponitur educationi prolis, cuius cura magis spectat ad patrem, à quo est instituendus, & de-